

D'A TERRA

FOR

l. Canto Lirido

de primeira Instrucion

meira edición

MONDOURDO

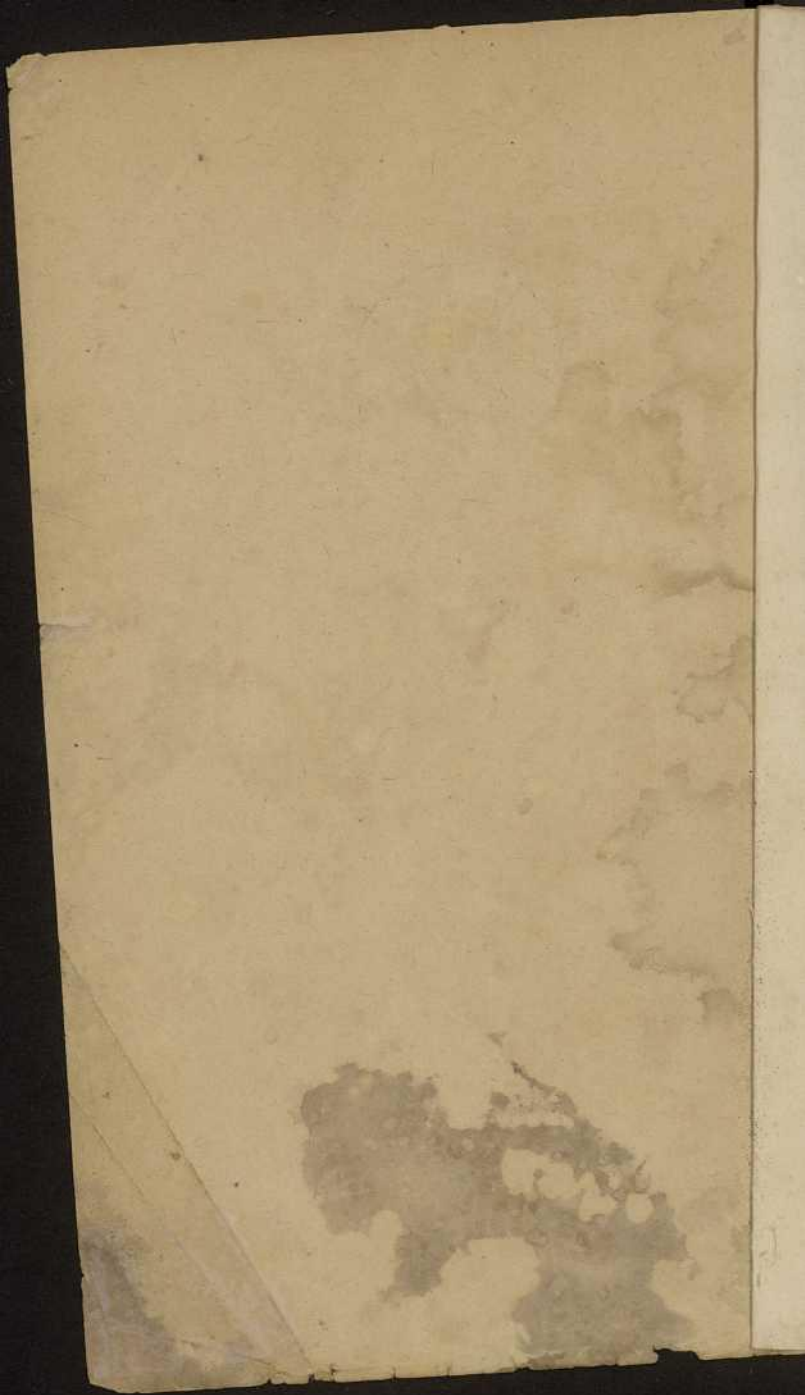
SA. J. MANCERO

1818

REAL ACADEMIA
GALEGA
A CORUÑA

F 4593

Biblioteca

D' A TERRA

IN TERRA

Manoel Canto Lorigo

Maestro de primeira Instrução

P'A TERRA

PIRMEIRA EDICION

D. José Lopes de Azevedo

== == MONDOÑEDO
Tip. E. Manzebo
1918 == == ==

Manuel Camilo Lobo

Manuel Camilo Lobo

D. A. TERRA

PRIMEIRA EDICION

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS
CHICAGO, ILL.

A D. Francisco García Martínez

en proba de un novel cariño y-amis-
tade leal e sinceira lle dedica este mal
feito traballo,

O AUTOR

A. D. FRANCISCO GARCIA MARTINEZ

en el año de 1894

en la ciudad de México

por el autor

O. AUTOR

PAR' O LEUTOR

Empecei a facer versos, mal feitos desde logo, pro que a amabilidade d' o púbreco soupo acoller de bon xeito; por eso non me cansarei de donarlle as gracias. Un preclaro amigo que teño, aconselloume dar a luz esta obra, pro eu non quixen. Tanto foi o que me insistiu que non tiven máis romedio que aceder e porparala. Unha vez acabada de faguer, aínda vacilaba en imprimila, pro agora xa vai, confiando n-a benevolencia d' os leutores, ôs que lles suprico indulxencia...

Non retrato a Galicia ô xeito, nin co-a fala de Rosalía nin Pondal, senon n-a maneira de falar que teñen n-a terra donde Noriega Varela—poeta castizo hastra n-a máis—bebeu a inspiración cando pu-
bricou o seu libro «Montañesas».

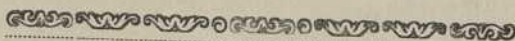
A miña modestia — confeso de cora-

zón — reconece o pouco valememento meu, porque son novo, aínda non pasei d' os vinte, pol-o que a sangre ferve moito e mira total-as cousas a través d' un prisma moy crariño... ¡qué lle habemos de facer!...

Cada vez quero máis a poética terra de Curros, así que si vosoutros, amables leutores, acolleis esta obriña de bon xeito, en vosco depende que drento de pouco tempo podais ler outra un pouco máis grande, titulada «Aluaradas d' aldea» que teño a medio facer.

O Autor

A Galicia

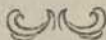
¡Ai, Terra! Terriña enxebre,
a Galicia pintureira,
a Galicia asoballada,
a Galicia milagreira.

Fuche tod' a vida nobre,
tod' o tempo fuche santa,
choras *Rosalba-e Curros*,
lembras quen a tí te-encanta.

Gallegos: ¡¡Viva Galicia!!
¡Viva *Curros* que-a cantoul

Canto eu teño dou por ela,
dono a vida a y' alma dou.

Vinde vos, gallegos nobres,
a defendel' a terriña,
esa terra-aletargada...
ateigada de morriña.

A TERRA

¡¡Galicia! Galicia nobre,
santa, poética terra!
Moy lembrada ê-en tod' o mundo
a nobre terriña celta.

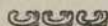
Os teus típicos vistidos
son n'os homes a monteira,
un chaleque colorado
y'unha chaqueta rabela.

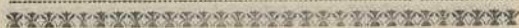
E moy propio n' as mulleres
o refaixo de bayeta;

e moy ceñidiña-o corpo
a rebiteada mantela.

Un caldiño de bon unto
groria-e d' a vida labrega,
tal que-outro anaco de carne...
bon leite-e pura manteiga.

.
¡Lór a tí, terriña santa!
¡Lór a tí, terra gallega,
sempre nombrarei moy alto
a xentil, a nobre Suevia!

Unhos eran falsos
y'outros non pasaban

Marica de Xan Pequeno
foi buscaí as enredadas
pr' a festa de San-Antoño,
a taberna de Lousada.

C' os cartos c' a nai lle dera,
pra qu' a tendeira pagara,
qu-eran unhos trinta rás...
foi mercar unha corbata
d' esas de color do ceyo,
pra-en canto chegase a casa

mandarll' a Toño de Xoca
de quen taba namorada.

Custoull' esa sete rás;
y' os outros que lle quedaban
gardounos na faltriqueira
por si lle facían falla
cando tiuese n-a festa,
par' algunha convidada.

Pideu pemento e-azucré
n-a taberna d' Esperanza,
arroz, azafrán y especias,
e máis un neto de caña:
díxoll' a dona d' a tenda
c' as cousas qu-ela levaba,
xa ll' as pagaría-a nai
calquer día d' semana.

Foi pr-a casa de bon xenio,
e pensando n' amañada
qu-ela tiña que faguer,
pra que a nai non 'a bourara,

Díxoll' a ésta a nosa moza
c' unha cara colorada:
— ¡Miña nai, quedei debendo
todas estas enredadas...
por qu' os cartos que me deu
pra lle pagar a Esperanza,
Unhos... eran d' ises falsos
e os outros non pasaban.

¡TERRA!

Dedicad' o meu ilustre compañeiro
Noriega Varela

Hastra morrer cantarei
a terra de Rosalía,
d' a insine Concepción,
de Manoel Curros Enriquez,
d'o gran cantor d' a montaña,
de Pondal e mais de Emilia.

Ha de ser sempre lembrada
a poética Galicia,
sempre, sempre ha de ter homes
qu' a defendan sin deixala;

homes que digan con Curros:

¡Viv' a Terr' a Terra miña!

—

Pra defendela os gallegos

nunca tivemos perguiza;

porque en todas ocasiós

qu' a miramos ultraxada

salimos sempre en defensa,

en defensa d' a terriña.

—

Sempre se viu asoballada;

pero Ramón Cabanillas

lanzou o grito de protesta

pra qu' a xente despertase,

e loitar contra d' aqueles

que tanto a mortifican.

—

Venceremos os gallegos,

eses homes de cubiza

que non poden vernos grandes.

Con eles acabaremos;

hemos vencer sempre nosco

que levamol' a Xusticia.

—

O meu curazón y-a pruma
xa estàn cheios d' alegría
parque empez' a resurxir
a nosa xeneración...
¡Viva sempre a nosa Terra!
¡Vivan os gallegos! ¡¡¡Vivan!!!

PRÁ ELA...

Tesme tú máis contristado,
roubácheme-o corazón,
y-eu ximo, ximo por ela
e n' o faigo sin razón.

—

¡Probiño, probe de mín!
Ateigado de doóres,
alcóntrome case sempre
sofrindo d' o mal d' amores.

—

Son pouco, xa-o sei, pra tí,
e por eso andiven mal;

mais eu ben, moy ben andaba
se non foras desleal.

Estes versos son mal feitos,
y-e moy pouco pra che dar,
¿Quéres todo canto teño?...
Desd' hoy pódelo levar.

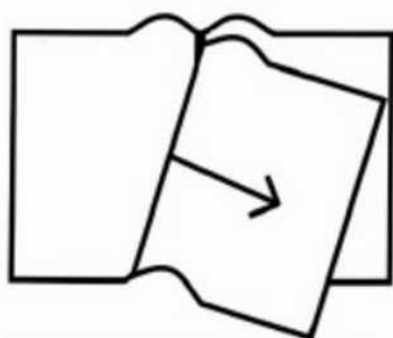

Meu lema é iste:

Ser amante d' a terriña,
d' a nobre terra gallega,
ond-hox-en' dia fumega
a soballante morriña.

—

Faltan documentos (páxinas,
cadernos...)
ISO 9878/1990

Mal d' amores

O meu triste corazón
xime por tí, ben querido;
con sinceridá te quere
para sua compañeira;
pero desconfía moito
que non me señas sinceira.
e chegue quizàis un día
que tí y-o pases ô-olvido.
Non sabes o que te quero,
o que adoro a tuà beldá,
alcóntrote retratada
nesta tola fantasía;

tí... erel' a predileuta,
a corona d' alegría...,
a muller qu' ei querer sempre
pr' a miña felicidade.
Preto de tí estou tranquilo,
pro, sí, algo anonadado
porque a tua cara me dice
quenon son de todo amado;
mais si o corazón me lêras...
daríasmelentivo
para consolal' as penas,
alivial' o mal d' amores,
consecuencias..., pesadumes...
que producen os primores
d' ese corpo feiticeiro...,
d' ese corazón querido.

Un pombo

N-a casa d' o Catalán,
almorzando en compañía
d' unha morena de Foz,
tab' un home. Alegría
qu-esprimentaba era grande.

Pergunteille s' a muller
y-él eran un matrimonio;
respondeume a mín que non,
e díxenll' eu: «San Antoño».

—

S' aquela muller de Dios
con él estaba casada,
era unha cousa qu' a mín
non m' interesaba nada.

—

Pagoull' a barca n-a ria
pol' o bon corazón d-él

y-ademáis... porqu-ela viña
de cara pra San Miguel,
e non tiña cruz de rey
pra pagar. E de maneira
que d'entón tiña ela qu-ir
dar volta pol-a Espiñeira.

—

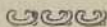
Chegan xuntos a taberna
ateigados de contento,
comeron unhos chourizos
ben cargados de pimento
picante, e máis unhos hovers
en tortilla. Moito viño
beberon os dous *raposos*,
e ateigados de cariño
agardaban pol-a noite..
pol-a noite tan ansiada,
en que tan ben un com' outro
tiñan a *engarell* 'armada.

—

Anoiteceu... Á muller,
que non taba pr' a *xornada*,
fuxíu de xunto d' o *pombo*...

e foi a buscar pousada
a outro sitio. O «paxaro»
moi tranquilo non estaba,
porque xa pasara tempo...
y-a pombiña... non chegaba.

Saleu pra fora mirando
(xa sin miga d' alegría)
a ver si ô rente d' acasa
a morena parecía...
¡Quiá!, non quedou a palleira,
nin as hortas, nin o prado,
que pol-homiño de marras
non fose ben rexistrado;
hastra que cheo de buscar
foi pr' a casa medio lelo,
e triste... por non poder
facer de noite... o «manguelo».

Pra o album de Rosiña

O meu triste corazón
late moy quedo, quedíño,
porque aínda no-alcontrou
nin un pequeno aloumiño

—

Diante de tí, xentil nena,
late máis que de costume,
ferve com' a y-auga quente,
y-alumea com' o lume.

—

Ningún agarimo teño.
Ateigado de delores
despertou a miña y-alma
d' o pasado mal d'amores

—

¡Cánto sufro, canto peno,
cheo de delor e crebanto,
porque son moy pequeniño
pra-esa a quen quero tanto!

Teu falar e agarimoso
y-o corpo moy feiticeiro;
agora non sei si o amor...
e leal e verdadeiro.

O tío Pepe d' Aceña

N' un barrio preto de Lugo
hay un vello moy lembrado,
pol-a moita forza que
tiña antes de ser casado.

Era dono d' unha aceña
que xunto d' a casa tiña,
dond' iba sempre moer
Maripepa-a sua viciña,

Pra-ela lle facer crer
qu' era un home moy valente,
apeitaba c' o muiño
e parab-o de repente.

II

N-esta sazón tiña un can
d-esa raza de palleiro,
que tamén o admiraban
os veciños d' o rueiro;
porque de cote saltaba
de tal xeito e tal maneira
unha parede d' un prado
qu-había xunto a palleira.

. ,
. , ,
.

III

Xunceuse Pepe, por fin,
co-aquela nena adorada
—que xa ll-estaba tardando—
com' a todas... ser casada.

O cabo de pouco tempo
quixo paral-o muiño
com' antes faguía; pero...
por pouco rompe o fuciño
d' a trompada que levou
n' un cabâce d' a muxega,

se non fora que bateu
alí contra unha talega.
¡Probe de mín—exclamou —
cómo a forza se m' escapa
dendes que me casei eu
co-a filla de Xan Beltraca!

IV

Pensativo volve a casa
y-o vel-o can apurado,
dando brincos pra saltar
a parede alí d'o prado,
díxolle: «Ah, pillo, gandulo,
¿cómo non podes brincar?
¡Leve Xuncras se tamén
tí non te ves de casar!»

Supersticiós

I

Foi antonte unha vella cas Marica
e chupoulle-un café que-èla comera,
coado pol-a faldra d' a camisa.

II

En ningún día de festa d' os do ano
non cocen a fornada n-esta terra,
porque teñen moito med' ô meigallo.

III

As mozas d' a Mariña non s-entenden;
eu merezo unha cousa... e non m-a dan
y-a outros danlles todo-o qu' eles queren.

IV

O víspera de San Xoan n-as lumieiras
queiman toxos a feixes as mulleres
pra que-o lume escorrente ben as meigas.

V

As vacas tod' a xente d' o meu pobo,
poñen allo colgado n-un talego
pra escorrentar d'èlas o *mal d' ollo*.

Unha fía n-a Mariña

Divirsiós, as de Xalxendes,
o demáis é bulla todo;
eiquí temol-as rapazas
que a calquera volven tolo.

—

Hay unha lembrada fía...,
mociñas rubias d' o pelo,
que con tod' os seus feitizos
fanme a mín perdel-o xenio.

—

Anque a pandeireta é rota
y-o bombo ten un furado,

hay que vel-o ben que tocan
as mocíñas d' este barrio,
desde qu' escomenz' a noite
hastra que xa canta o galo.

As casadas tamén cantan,
jesas sí que teñen folgo!
jesas sí son divertidas!
jesas, sí, tocan... o bombo.

Un rapaz que garda-o loito,
preto d' a moza sentado,
fálalle, ¡booi, muitas cousas
d' esas que se dín doado,
pr-o facelas, eu non sei
se lle custará traballo,
agora que pol-a guerra
custa o pan de trigo caro.

Outro mozo non de lonxe,
caladiño — ¡pra amolalo!—
lèveme xa nunc-o deño
se ch' é nin pinta apoucado.

Eu sí que non fago nada,
 anque dice a xente toda
que unha vez que vou a fía
 e por falar con Aurora.
Ben sab' ela qu' eu a quero;
 pro non me sirve de nada,
porque cando me descuido
 ven outro mozo levala.

—

Calquera galán que vexa
 unha nena tan garrida,
que me coma nunca Xudas,
 se non lle fux-a morriña.

—

¡Vivan as rubias d' o pelo!
 ¡Vivan as nenas guapiñas,
que pr-alcontralas non hay
 máis que vir pol-a Mariña.

—

N-o barrio de Xalxendes, xunto a casa d' Ariega,
 unha noite de Xaneiro.

Unha noite a «pífa cega»

Noite crara de luar
era a d' o dous de Xaneiro,
n-a que salín eu de *rolda*
pol-as fôras d' o rueiro.

—
Cand-un home ten pasión
por unha nena xinxela,
e por mor de calquer cousa
alcóntrase lonxe d' ela,
tárdalle bicala, e xa
movido d' o gran cariño
que sinte por ela, vai
ofrecerlle un aloumiño.

Dentoncias... ¡qué cousas pasan!
sin que sirvan d' escarmento
probas en cabeza allea
que se viron noutro tempo.

—
Salía d' a casa correndo
c-o medo de non chegar
preto a Marica, con quen
tiña moito que falar;
xuntarme ó seu corazón
pol-o amor nobre e sinceiro
pra que logo me quixese
con cariño verdadeiro.

—
A veira d' a porta estiven
esperando que salise
a rapaza. E c-o coidado
de que a madre non me vise.

A condanada d' a vella
a leria nunc' acababa
co-a filla, cando lle dixo:

—Marica, ¿tas namorada
de Manoel, d' ise gran peixe?...

—Madre, cale, non consinto

que d'ise mozo se queixe;
ta vosté moy cabucada
porqu' él é un home de *ben*
y-o probiño jsi soupera
o bon corazón que ten!...
¿Sabe-o que debe facer?
Fregue ben con cinz-as potas,
mentres abrango d-o piorno
as castañas pr' as mamotas.

Colleu un cesto de bringas
e-a chave alí do alzadeiro,
e sal pra fora; vium-e dixo:
—¿Qué tal, qué tal, compañeiro?
Eu ben sabía que ti
me queres com-a ninguèn;
pero vínchem' ista noite
con miña nai n-un belén...,
que me costou gran traballo
convencela de que tí
me queres moito, y-a fe
que-a convencín.

—Bueno, e dí
¿com' habemos de faguer

pra dimpois estar xuntiños,
desfrutando d-os praceres...
e d-os nosos aloumiños?

—Moy ben; nai hase deitar
gardando a chave d' a porta,
pro, en gardand' un anaco
brinc-a parede d' a horta,
e rube pol-a ventá
qu' está de frent-o palleiro.
Para eso non tes máis
qu' engatar pol-o loureiro,

.

Entrei drento... rebulimos...
y-a naide importa-o demáis,
por que si o digo n-o priódico
ha parecer mal... quizáis.

.

Chega a casa cheo de fame,
morto de sono, mollado,
e sin un peso qu-a ela
lle dín... *pra vir a cabalo...*

—————

Brindis n-a botadura
do 'Electra do Masma'

Tod' home debe brindar
pol-a salú d' isa xente
que puxo tanto entusiasmo
e-un amor intrasixente
hacia a industria, es acicate
qu-a de facer de maneira
que seña grande, moy grande
ise pobo d' a Espiñeira.

¡Un barco! Facer un barco
é facer un grande ben,
é poer romedio a ises males
qu-a nosa terrina ten.
E dar pan a ises obreiros
n-istes tempos de laceria

con que agora nos afixe
a-soballante miseria.

Reimunde, nobre gallego,
e López, moy dicidido,

son homes que non podemos
pasar dexamáis o-olvido.

Son amantes d' a terriña,
d' a nobre terra gallega
dond-o patriotismo nobre
nisa xente hoxe fumea.

S-houbera moitos com-iles
dentón nós camiñaríamos
cara o progreso, e moy presto...
fortes, moy fortes seríamos.

.....
Cruzará os mares o «Masma»
sin arredral-o timón,
como querendo dicir
que por Reimunde... s-impón

Lonxe do pobo

Alcontrábam-eu un día
ateigado de morriña;
contento estar non podía
aló lonxe d' a terriña.

¿Qu-era o qu-a mín me pasaba?
¡Tan afrixidiño!... ¡ay!
Eu non sei por quen choraba,
choraba... por miña nai.

¡Estaba tan afrixido!
N-a miña casa pensaba
lembrand-o padre querido
que tanto m-agarimaba.

¿Cómo iba estar tranquilo?
¿Cómo había estar eu ben?

¡Lonxe do pobo querido,
sin ter preto a mín ninguén!
¡U-anaco d' amor non tiña!
¡Cheio de triste amargura
eu pensando n-a terriña
embargábam-a tristura!

N-a ponte do Mazo

—Miña Josefa, é moy grar.de
o cariño que che teño.

—Manoel, éresme moy pillo,
parece qu-erel-o deño
cando falas co-as rapazas
d' aldea.

—Quita pra fca,
que tampouco es menos pillla
cando cadra...

—Tú, xaora,
as mulleres somos tolas,
jsi me lembro d' esa cousa
que me quixeches faguer
en Barreiro alí n-a chousa!

—Xa sabes que che pasou,
qu' anque a conta era furada,

non logrou debido efeuto
tod' aquela trangallada...

—Pr-o mesmo fora que non.

—Eso xa, pro esa locura
arromediaba dimpois
en San Pedro o señor cura.

—Romedíaba, romedíaba;
pro se tí non me quixeras
disgraciada había ser sempre...

—Pro s-eu quérote de veras.

—Dentón non che ten que ver,
pro anda dicindo a xente
qu' é mintira...

—¿Quén ch-o dixo?

—En Mundín teu tío Valente.

—A ese bástalle atender
a tocal-o cornitín,
qu-o demáis nada lle importa;
déixos, e créeme a mìn.

—Pro dicen que non me queres,
que lle fal-o amor a Sara.

¡Si é certo, dice tua nai,
qu-a conta hache saír cara!

—Non te acupes, qu'è mintira;
com-ela è tan feiticeira
tenche mozos a gabelas,
e de ningunha maneira
che me quer de novio a mín
porque lle falan corenta.
El a mín non che me quere
pero estamos a sesenta.

—Falta fai meu Manoelín
que non deixes de querer
a Josefa,

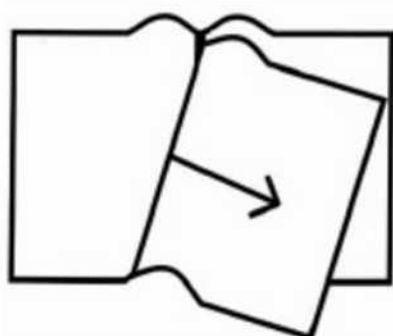
—De xamáis
eu t-ei chegar a esquencer.

—A tí tampouco esta tola
pensa de t-abandonar,
e primeiro de facelo,
primeiro de te deixar...

—Cala, muller, que xa o sei.

—Pois na máis.

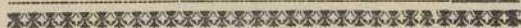
—Gracias a Dios
que s-afundiron n-un soilo
n-ista ponte os corazóns
teu e meu, que s' idolatran

Faltan documentos (páxinas,
cadernos...)
ISO 9878/1990

por medio neto d' aceite
cústalle dous reás. Tamén
non s-alcontra cuase leite
porque o deixan os labregos
pra qu' engorden ben as crías.
E por falta de carbón
hay que comer papas frías.
O lenzo xa non-s-atopa
s-ha de ser de calidá.
O cabo de pouco tempo
quen non teña morrerá
qu-os dentes ben regañados
de fame. Logo a miseria
farase dona de nos
s-este mal non se romedia.

—
¡Todas son contra de nosco!
¡Tod-o mal e pr-o gallego!
¡Tod-o sofre Xan Peisano!
¡Todos mallan n-o labrego!

Un acheite confesándose...

- Señor cura, acusaréime
de dicir moitas mentiras,
de facer atravesadas
e-un cento de picardías;
de roubar a nai a nata..
de perder total-as misas.
- ¿Qué máis?
- Tan tocando a gaita,
e ben que ll-a repinican...
- Cala, pecador; confesa
os pecados y-encubridas
que tes feito; dí: ¿qué máis?
- Padre abade, con Marica
tiven...
- ¿E qué lle fixeche?

—Debe ser Xan de Xoquina
o que toca for-a gaita
porque moito a repinica...

—Pro non ves qu'é gran pecado
falar n-a irexa...

—E diga.

¿s-estivera vosté fora
a muiñeira perdería?

--Dí: ¿qué fixeches a moza?

—Taba facendo caricias
e se non forà que veu
a sua nai...

—¿Qué lle farías?

—¡Qué ben toca Xan a gaita!

—Cala, neno, non seas tolo...

—Padre Ramón, fux-o deño
se pra xunto-ela non corro;
antes tocaban a gaita,
pro agora tambor e todo...

XX

O que custa un bico

Empecei a ter amores
non fai hoxe moito tempo.
Falaba c-unha rapaza
d' esas d' a frol do rueiro.

Parolando entre nosoutros
o-agarimo d-un penedo,
tábamos moy tapadiños
unha noite de febreiro.
—¿Cómo me falas—dixo ela—
cando son tan...

—Moy mal xenio
se me pon cando me dices...

—Qu-o corpo meu e pequeno,
ch-iba dicir, y-enseguida
m-interrumpiche...

—Qué diaño,
pensaba qu' ibas dicir

outra cousa. Pro s-é eso
non t-apures tí por nada,
que si darche un bico quero
doblegareime un pouquiño
e dentón risult-o mesmo.

—Non nos habemos de ver
n-eses apuros, traveso,
xa pensas n-o que non debes;
In-o que non has ver, meu neno!

Calei como un renegado
por non despertalo xenio
d-a moza d-os meus amores,
que aínda non tiña n-o peto.

O noso amor adiantouse,
y-o cabo de pouco tempo
falábamos xa entr-os dous
con algo de menos medo.

Resulta, qu' en confianza
díxenll' eu a ela con medo:
—Voume pra miña casa
e tí quedas n-o rueiro
hastra xoves qu' ei volver;

¿Dásm-un bico?...

— Díat-o deño

e te coma. Non me queres,
e desd-hoxe t-arrenego,
porque empezas a abusar
d' a confianza que temos.

Marcheime com-ô raposo
pr-a casa non moi contento,
porque aquilo qu' eu quería
non logrou debido efeuto.

Sin pensar dimpois en nada
foron pasand-os momentos
hastra un día que n-a porta
nos volveu xuntar o deño.

Argallando con xeitiño
co-a sua trenza do pelo
pouco a pouco fun xuntándome
ô seu corpo feiticeiro,
e sin lle decir nin jay!
aquel biquiño roubeillo.

Púxose muy colorada
e chamoume coase un cento

por atrevido e indecente,
por facer o que non debo.

.

Aquela noite, o amor
foime crescendo, crescendo;
y-aquel fogo de cariño
do noso bico pirmeiro
fixo que sempre señamos
moy leales e sinceiros.

Aquel bico que tan caro
me custou a mín ¡qué deño!
fixo trocarse o amor
en cariño sempiterno,
e d-aquela nos seguimos
moy tranquilos e xinxelos
como se fôramos dous
ánxeles d' eses do ceo.

Un crego de «xémaro»

—Manoeliña, ven acó,
que ch-ei de contar un conto...

—E vosté unha boa alhaxa...
agora non vou, recoiro.

Non anda sinon buscando
xeito pra ver si me poño...
com' osté non pode estar.

—Mira, ven acó. que logo
che darei eu unha conta
d-un rosario milagroso
que se andas sempre con ela
non hay que ter med-o *conto*...

—Boeno, sendo así..., quizáis
xa non teña tanto noxo
de vostede.

—Hála xa...

—Non, ser e vosté bon *polo*.

*
* *

— Señor cura, sinto náusias
e agora coase non como
porque estou moy acupáda
d-o que xa sabe. Non podo
connmigo.

— Pro dí, Manoela,
¿qué procesión tes n-o corpo?

— Non fai falla lembrar nada
d-o que fixemos nosoutros,
que vosté moy ben o sabe,
¿ou quérse faguel-o tolo?

— Xa d-aquelo fago cargo;
pro tamén moito recorde
que che dera eu unha conta
d-un rosario milagroso.

— ¡Y-esa conta anda comigo!...

— Amósama...

— ¡Qué demoro!

¿Vou vel-a conta furada?

Pois furado foi o conto...

Un gallego de canteira

Xoquín d' a tía Marica, era un rapaz bastante listo n-a escola, pro que non puido chegar a saber moito por mor de axudar a sua nai a ganál-o pan, porque o padre andaba pol-a Cruña traballando de zapateiro, sin lembrarse pra nada d' a sua xente.

Foi andand-o tempo, e sempre Xoquín se distinguía pol-o chistoso e alegre que era en calquer sit' onde s-atopaba. Chamábano sempre cando había algunha rumbada n-o pobo ; cando se casaba unha viuda, pra tocal-o corno; cando se proyeutaban os carnavales, pra servir d' antroido; en fin, sempre o noso mozo era ouxeto de groma e risa pra todos, así que o querían moito: unha, pol-as

suas simpatías, e outras, porque non lles tomase o pelo.

Así foi andand-o tempo, hastra que Xoquín cumpriu os vinte anos. Sorteóu, e tocándolle o número catro, tuvo necesida d' ir sirvil-o Rey, con moito sentimento pr-o pobo, e máis aínda pr' a sua nai a quen ll-axudaba muito n-o traballo.

Deseguida que se rozou un pouco co-a xente do pau, ou seña c-os soldados, xa se fixo popular, y en todol-os sitios lembraban ò gallego pol-a sua sabencia e habilidade pra facer trasnadas.

Un día saliron de paseo unhos soldados, y entr' eles iba o noso Xoquín sempre buscando ocasión de facer unha que chamase a atención d' os compañeiros.

—Queredes xogar un neto — lles di-xo ôs compañeiros — a que lle faigo bailar a muiñeira ó burro que trai aquel cazoleiro?

—Xa está aventurado — dix un d' a coadrilla.

Foi o noso Xoquín, e chegándose preto o cazoleiro, díxolle: — Ay señor, ¿déixame vosté contarlle un conto o burro?

—Cóntalle anque seña un cento — dixo o cazoleiro.

Chégase o gallego xunto d-o burro, e arrimándolle as orellas a sua cara, soltou o seu cigarro encendido que levaba, e deseguida empezou o burro a dar couces de tal xeito que cuasemente rompeu tod-o que levaba n-os cestos.

—¡Arrenego sea-o demo dix' o dono d' a cacharrería.—Agora mesmo has de pagala, treidor. E dirixeuse o Coartel pra dar parte d-o soldado que lle fixera aquela fragallada.

Falou con un de crase, que resultou ser Capitán, e pol-as señas que lle deu, moy axiña comprendeu que non podía ser outro qu-o gallego o autor de tamaña travesura, e ardendo en mal xenio, mandouno chamar, e con gran enerxía díxolle:

—Tú, soldado maligno, ¿qué has hecho a este buen hombre?

—Eu, *mi* Capitán, —respondeu Xoquín —pedínlle a ese home se me deixaba contarll-un cont' o burriño e díxome que sí; dentoncias empecéi dicíndolle que morrera seu abó, seu pai, sua nai e seus hirmaus, e que por todos eles lle tocaba como herencia catrocentas vinte fanegas da cebada; craro, o probiño púxose tan ledo, qu' empezou a bailar d-alegría. E ben que facía n-os puntos!

O Capitán, sin tar que reprecicarlle, díxolle:

—Pues para otra vez, déjese de esas cosas, porque ya sabe que no puede uno decir todo lo que quiera aunque lo piense.

—De xeito, *mi* Capitán —dixo Xoquín coadrándose—que ninguén pode dicir o que pensa, pro si pensa unha cousa mala se non-a dice ¿pásalle algo?

—Por pensarla nada—díx-o Capitán.

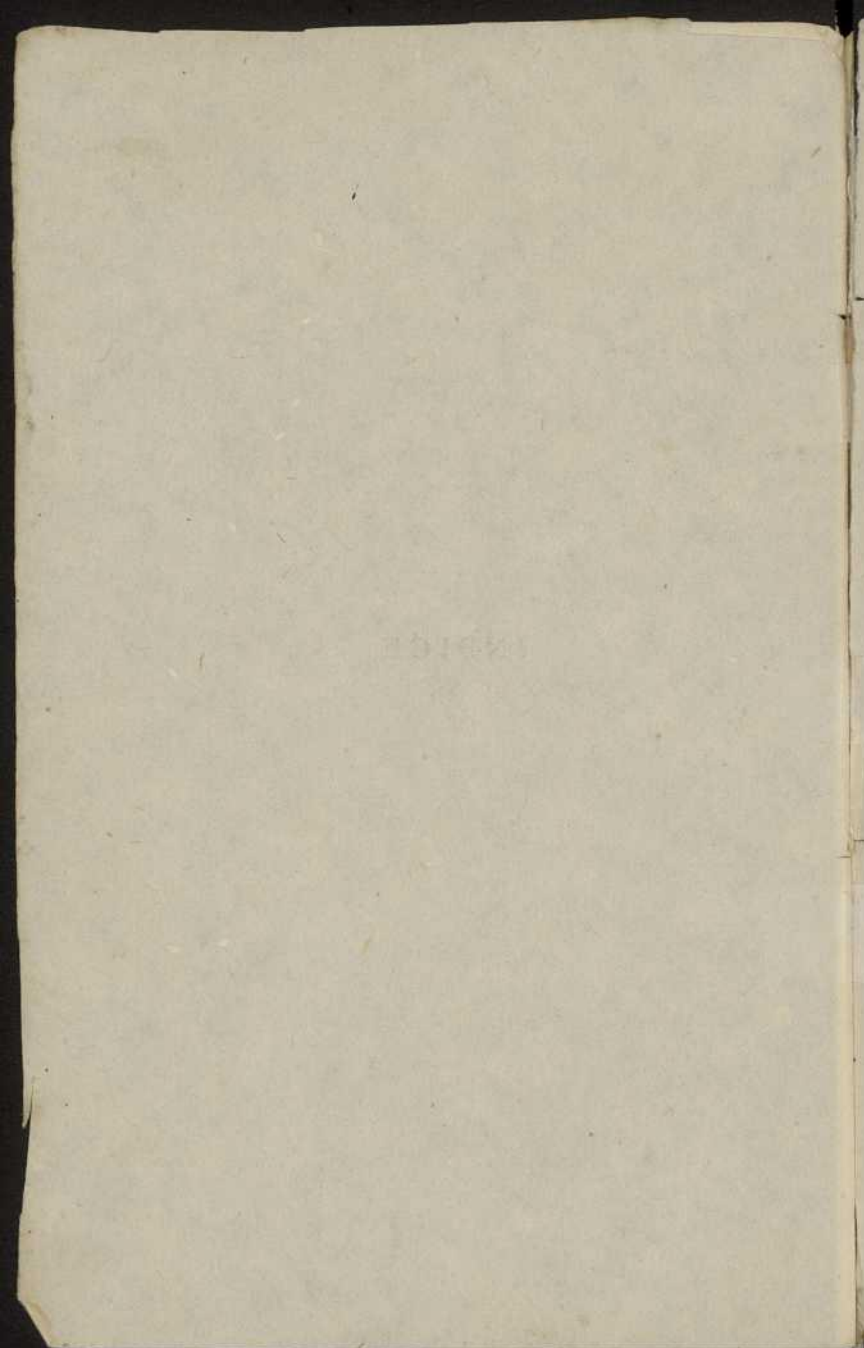
—E se penso que *usté* é un animal.
sin decilo, ¿qué me socede?

—Nada; pero guárdese bien de de-
cirlo.

—¡Ay, non siñor; dicir non-o direi
nunca, pro pénsollo.

INDICE

INDICE

PÁXINAS

Portada	3
Dedicatoria	5
Par' o leutor	7
A Galicia	9
A Terra.	11
A Ramón Cabanillas	18
Unhos eran falsos y-outros non pasaban .	14
Terra	17
Pra ela	20
Meu lema ó iste	22
¿Adios?	23
Mal d' amores	25
Un pombo	27
Pra o album de Rosiña.	30
O tío Pepe d' Aceña	32
Supersticiós	35

Unha fia n-a Mariña	37
Unha noite a «Pita cega»	40
Brindis n-a botadura do «Electra do Mas-	
ma	44
Lonxe do pobo	46
N-a ponte do Mazo.	48
Mal do labrego.	52
Un acheite confesándose	54
O que custa un bico	56
Un crego de «xémaro».	60
Un gallego de canteira.	62
Indice	67

